

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Novější družbeni in politični razvoj v Jugoslaviji se giblje v smeri naraščajočega pritiska za uveljavljanje izvorne suverenosti republik. Pritisk v tej smeri je zaradi izrazitih kulturnih posebnosti ter kričečega gospodarskega izkoriščanja in zaposlavljanja posebno močan in vztrajen v Sloveniji. Ta razvoj narekuje tudi Slovencem v svetu, da podprejo novo slovensko državno in demokratično uveljavljanje.

Ciril A. Zebot

Za zadovoljevanje večine skupnostnih potreb narodu zadostuje lastna državna oblast. Za zadovoljevanje nekaterih širših potreb, ki niso kulturno specifične, stopajo narodi v medsebojno pogodbeno povezavo, v smislu katere nastajajo skupne večnarodne zveze in ustanove, katerih pristojnosti, sestava in poslovanje se razvijajo v pogodbeno določenih okvirih.

Ciril A. Zebot

LETNIK XXI. — VOLUME XXI. 1. MAREC 1970

Published monthly by: Slovenian National Federation, of Canada, 646 Euclid Ave. Toronto, Ont. Canada.

ŠTEVILKA 3. — NUMBER 3.

BLAGOSLOVLJENO VELIKO NOČ ŽELITA UREDNIŠTVO IN UPRAVA "SLOVENSKE DRŽAVE"

KRIZAJ GA!

"Križaj ga", tako so vpili na veliki petek Judje in njihovi poglavarji, ko je Pilat postavil Jezusa pred množico. Popoldne je umrl na križu, za nas, za vse ljudi, tudi za Jude. "Odpusti jim, saj ne vedo kaj delajo", je molil na križu.

Na velikonočno jutro je Križani vstal. Človek je križal Boga-človeka, Bog-človek je vstal povečan in se prikazoval apostolom s pozdravom: "Mir vam bodi"! Oba dogodka sta tako tesno povezana med seboj! Smrt Boga-človeka za nas na križu. S svojo smrtjo nas je odrešil! In na velikonočno jutro je potrdil, da je res Bog in da smrt nad njim ne gospoduje. Odprl je človeškemu rodu nebeška vrata. "Sveti križ življenja luč, sveti križ nebeski ključ" je poudaril svetniški kandidat škof Slomšek. Vernemu človeku je Veliko noč praznik veselja in upanja.

Bog posamezniku in narodom nalaga križe. Razne oblike, razne težine. Slovencem je naložil križ brezbožnega komunizma. Že nad 25 let vlači ta križ slovenski narod. Kdo ve, zakaj je bil prav nam Slovencem naložen. Ta Križ je trpljenje, ponižanje, je pa tudi očiščevanje. Če slišimo, da je med Slovenci v domovini toliko duhovniških poklicev kljub brezbožnim šolam moramo pač zasluhtiti, da so ti poklici izšli iz prečiščenih družin, iz čiščenih src posameznikov. V domovini ni materializma, razven pri vladajočih, ki so siti vsega. Materializem ne nudi pogovora za duhovniške poklice, to vidimo in čutimo v Ameriki. Mladina, presita vsega dobrega, razgraja po ulicah, razbija okna in požiga. Za duhovne dobrine nima smisla... Duhovniki v Sloveniji sami priznajo, da je bilo to trpljenje, ta križ potreben. Kar je bilo gnilega, in tega je bilo to trpljenje, ta križ potreben. Kaar je bilo gnilega, in tega, bilo mnogo tudi v cerkvenih krogih, je odpadlo. Suho listje je vihar velikega petka odnesel. In ta veliki petek še traja in kdo ve, kako dolgo še?

Ne le versko, ampak tudi narodnostno se narod prebujajo. Niso se uresničile ideje vodilnih slovenskih komunistov, n. pr. Kardelja, in se nikdar ne bodo. Prišla bo slovenska Veliko noč! V dušah velike večine Slovencev je že danes, ne tako odkrito kot bi radi prikazali, ampak je Kristus je vstal tudi z Slovence in križ na Kalvariji se sveti v upanje vsem, ki so bili in so še ponižani. Za nje prosijo Gregorij in slovenski mučenci in prosijo tudi za slovensko narodno Velikonoč. Enkrat bo prišla, le vere in zaupanja ne smemo izgubiti! Molimo za to, delajmo zato, kakor koli pač zmoremo. Verujmo v slovensko Velikonoč v svobodni slovenski državi. To je naše edino rešenje!

M.G.

Podatki za gospodarsko zgodovino

Mornariški brigadir-general Smedley Butler je zapisal po poročilu NET na programu „Kdo nas je povabil?“ 16. februarja 1970:

„Jaz sem pomagal pripraviti Honduras za ameriške družbe za sadje l. 1903. Jaz sem pomagal napraviti Mexico in posebej Tampico varne za ameriške interese nafte l. 1914. Jaz sem pomagal napraviti Haiti in Kubo dostojen prostor, da so mogli

VELIKA NOČ 1970

Zvonček in trobentica v bregu in zvon in stolpu farne cerkve zopet enkrat pojejo pomladno, velikonočno pesem: Aleluja.

Občutek prebujenja, sprostitve, osvobođenja je zgoščen v to pesem. In ta občutek ni predprava samo pesniško navdahnjenih duš, ampak delež nas vseh, ker je odraz tega, kar se danes dogaja zunaj nas in v nas samih.

Narava sama se zopet enkrat prebujajo iz zimskega mrtvila teme in mraza k pomladni svetlobi in toploti.

Duše kristjanov so se zopet sprostile v zakramentu odpustanja k „svobodni otrok božjih“ po naročilu sv. Pavla: „Postrgajte stari kvas, da boste novo testo.“ Ali je kaj čudno, da Cerkev pričakuje od svojih vernikov, da se duhovno prenovijo v prav v času, ko se prenavlja tudi vsa narava. Prenovljenje duše pa po svoji strani ugodno vpliva tudi na prenovljenje telesa, ki ob tem času začuti življenjski utrip vse ostale prirode.

Pesem Aleluja obnovi in potrdi v nas vero v nesmrtnost, ker „če je Kristus vstal, bomo vstali tudi mi“. In kaj pomeni za nas ta vera? Sproščanje, osvoboditev pred strahom uničenja, smrti. Opogumljeni se zopet enkrat upamo zastaviti v velikonočno pesmijo odločno vprašanje: „Smrt, kje je tvoje želo, tvoja zmaga kje?“

Eden najbolj značilnih delov obredov Velike sobote, ki so v resnici obredi Velike noči, je veselje in navdušenje prekipevajoči slavospev Exultet, po naše „Veseli se“ ali „Poskakuj veselja“. Prepevanje teh prelepih, pevsko precej težkih melodij, je

pri slovenskih obredih določeno za dijakona. Zakaj, čemu ta vzhicnost slavospeva? Kaj je vsebina tega speva? Pesem nas poziva k veselju zato, ker nas je naša pasha, naše velikonočno jagnje, Kristus, izpeljalo iz suženjstva v svobodo, iz smrti v življenje, nekaj podobnega, kot se je zgodilo nekoč z Izraelci, ki jih je kri velikonočnega jagnjeta obvarovala pred smrtjo in jim odprla vrata v svobodo.

V duhu ekumeničnega gibanja so se katoličani v zadnjem času začeli seznanjati — vsaj v Ameriki je to slučaj — z judovskim bogoslužjem. Eden izmed velikih praznikov v judovski veri je praznik velikonočnega jagnjeta, praznik mimožoda Gospodovega, to je tisti praznik, ki ga je naš Gospod obhajal z apostoli pri zadnji večerji.

Glavna misel, ki preveva vse bogoslužje tega velikega judovskega praznika, je osvobođenje iz suženjstva, je svoboda. Judovski vernik se voden po stopnjah liturgije najprej spominja največjega dogodka v zgodovini judovskega naroda — izhoda iz Egipta, ki je bil več suženjstva v svobodo. Liturgija ga potem vzpodbuja k hvalečnosti za božje vodstvo in varstvo ki so ga bili ob tej priliki deležni njegovi predniki, ga opominja, naj privoščiti in daje drugim ljudem to, kar sam tako ceni, to je svobodo.

Svoboda je nekaj nadvse dragocnega.

Najprej gotovo je osebna svoboda. To je razvidno iz dejstva, da so vse zakonodaje v zgodovini poznale kazni odvzema osebne svobode. Tej osebni svobodi

bodi je potem najbližja svoboda skupine, stanu, naroda, h kateremu kdo pripada. Koliko so se ljudje že trudili pridobiti si ali ohraniti to svobodo, ker „manj temna noč je v črni zemlji krili, kot so pod svetlim soncem sušnji dnovi“, kot poje naš pesnik.

Velikonočno jagnje — Kristus — dela za to vstoto svobode ne naravnost, ampak posredno z osvoboditvijo duha od snovnosti, z bojem nesebične ljubezni proti ozki sebičnosti. Čim bolj bo rastle število nesebičnih, širokogrudnih, duhovnih ljudi, tem več bo tudi osebne svobode.

Gre torej tu za osvoboditev duha od snovnosti. Vemo, da snovnost ni zlo v sebi, vemo, da je tudi vse snovno del božjega stvarstva, vemo pa tudi, da se duh ne sme dati vklepati v veriže snovnosti, ko je v njegovi naravi, biti prost, vladati, ne biti vladan.

Koliko so se v zgodovini človeštva vse vere ne samo krščanstvo že trudile in se še trudijo najti in dati duhu mesto, ki mu gre, obljubljeno deželo svobode nad snovjo, ga izpeljati iz egiptovske sužnosti temnih nagnjenj in sil v deželo, kjer se cedi med in mleko svobode.

Četudi se pa duh osvobodil in dvigne nad snovnost, je pa še vedno lahko suženj lastnih temnih slutenj in strahu, in to zlasti strahu pred smrtjo, uničenjem. Skrivnost velikonočnega jagnjeta, skrivnost velike noči je zdravilo duha, da se otrse tudi te sužnosti strahu pred smrtjo.

„Veseli prepevanje, o kristjan, veselja tvojega je dan.“

Velika noč je dan veselja, ker Velika noč je praznik svobode.

Začetek zasedanja 28.

Ontarijske zbornice

24. feb. 1970 se je začelo 28. zasedanje ontarijske zbornice. Ob tej priliki so zastopniki etnične tega tiska bili navzoči in se po končanih slovesnostih slikali z nekaterimi odličniki. Na sliki nastopajo od leve na desno: Dr. B. Stebelski (Homin Ukrainy), Lech Mokrycki (New Canadian Publications), Iimar Kulvet (Vaba Eestlane), V. Rukilla (Vapaa Sana) in Karl Arro (Vaba Eestlane). — Spreddaj pa stoji z leve na desno: G. Rober Welch, pokrajinski tajnik

in minister za državljanstvo, gđ Ruth Gordon (urednica: Canadian Scene), g. Fred McIntosh Cass, govornik "hiše", V. Mauko, zastopnik našega lista in predsednik Etnične tiskovne zveze za Ontario ter g. John Yaremko, minister za socialne in družinske uslužnosti. V tronskem govoru je večkrat bil povdarek na boljšem in uspešnejšem življenja za nas, naše otroke in njihove otroke!

Iz govora posnemamo v originalu del, ki pravi:

"Through the years, the Government of Ontario has developed a broad program of es-

sential services for the people of our Province in fields such as health, education, housing, industry and agriculture. At the same time, it has created special programs related directly to the role of the individual within the larger society. Many of these special programs, such as the integration of newcomers into the mainstream of life in our Province, respect for human rights, leisure, recreation, and cultural activities enable the individual to enjoy a full and meaningful life and to make a positive contribution to our Province and to Canada."

Iz PAVLIHE—"lista za pametne Slovence, itd."

Kar se tiče hitrega upadanja kmečkega prebivalstva pri nas, nam bo kmalu preostala le možnost razvitih držav: izvažali bomo ure in uvažali žito.

Edino, kar moramo storiti, je to, da začnemo izdelovati ure.

V kapitalizmu so v modi pokloni, v socializmu pa odkloni.

V političnih gledališčih so šepetalci navadno glasnejši kot glavni igralci.

Na gradbišču lepše bodočnosti bi moral viseti napis: „Nezaposlenim vstop prepovedan!“

Za ene je naša stvarnost prehod, za druge sprehod, za tretje pa spreved.

Včasih zmagujemo, včasih zmajujemo.

Smo narod cestarjev: eni si posipajo glave, drugi pa meči pesek v oči.

Eni se na napakah učijo, drugi pa redijo.

Eni žrejo, drugi ga žrejo, tretji se žrejo.

Gospodarstvo ima rakaste rane, režejo pa potrošnika.

Ljudje smo muzikanti; eni gojejo, previdni pa trobijo v en rog.

Satirik je humorist, ki so ga prepozno opozorili.

nois 60637 ali pri The University of Chicago Press Ltd., London, Great Britain. Knjiga ima 526 strani, vključno index. Predvidena cena je \$16.50, in to radi beležiti in bibliografije, ki je v različnih jezikih. Ker je knjigo izdala "The University of Chicago Press" ima ona v rokah vsi razpečavanje.

SRBSKI RADIJSKI PROGRAM ODPOVEDAN

V zvezi s prepovedjo srbske radijske ure na radijski postaji CRCT v Hamiltonu po alegorični igri „Sanje jugoslovskega konzula“, Kanadsko srbski nacionalni komite je poslal javnosti naslednjo izjavo, ki jo ponatiskujemo. — Uredništvo.

Recently, there have been recorded several systematic and planned murders of prominent Serbian and Yugoslav persons. All of them by the Communist Agents, who have deliberately been sent by their Masters from Yugoslavia, to commit these crimes and return home.

Killed were: R. OBRADOVIC, A. LONCARIC, S. CUBRILOVIC, and three attempted murders were made on: D. VURDELJA and M. VLAHOVIC.

From reliable sources, we have been informed, that the Yugoslav Communist Government is planning to expand its murderous activities to Canada. This coincides with the statement of the President of the Yugoslav Republic and the Chief of Security, who said "the security measures of Yugoslavia and its Regime are not exclusively limited to our territory". (May 12, 1969).

We, Canadians, of Serbian origin, as peaceful and loyal citizens of this Country, are very much concerned with this problem and wish to draw your attention, to the findings of the press investigation and consequent articles released.

It is regretful that the Canadian Parliament tolerates, recognizes, and enhances Communist activities, while suppressing those of their counter-parts. The Canadian Authorities, whose job and concern, is the safety of their citizens, ought to look into this matter closely, examine it, and perhaps, warn

the Yugoslav Communist Representatives of the consequences.

A radio program called "The Serbian Radio Hour", a week ago, presented an allegory entitled, "A Dream of a Yugoslav Consul". In it the speaker dramatized a murder, however, involving the Consul to be the "Star" in his own death. Somehow, the similarity between the real murders committed in France, Belgium, Germany and Sweden, and the allegory presented on the "Radio Hour", disturbed the Consul, resulting in a person complaint to CRTC and the External Affairs Department, resulting in an immediate cancellation of the program hour.

The suspension of the speaker, during the CRTC investigation would be an acceptable practice, but to deprive 25,000 persons of the program is indeed discrimination.

Further injustice and discrimination comes from the CRTC statements that the program was "An incitement to assassination". Mr. D. Stewart commission's counsel, goes on to say that we are staging a "Moore bloody and violent than ever" annual event in March. We never had "Bloody and violent events" and we are not planning any in March either.

We are astounded, that such priority is given the Communists, while we, as Canadians, are deprived of the Freedom of Speech, guaranteed by the Canadian Bill of Rights.

SPOMENIK BARAGU - DUHOVNIKU S KRPLJI

V okraju Baraga v Gornjem Michiganiu ob obali Gornjega jezera bo postavila Bishop Baraga Foundation spomenik misijonarju med Indijanci, slovenskemu škofu Frideriku Baragi.

Spomenik bo postavljen na Red Rock Bluffs, ki obkrožajo Keweenaw Bay na Gornjem jezuru, na odseku, ki je ohranil še nekdanji obraz.

Spomenik bo sestavljen iz petih indijanskih šotorov, ki predstavljajo pet glavnih misijonarskih postaj Vsak šotor bo zgrajen iz cementa in bo visok 9 in pol ševlja. Izza šotorov se bodo dvigali peteri leseni oboki, ki bodo nosili oblak iz čistega jekla. Na njem bo 35 čevljev visoka postava Barage, ki drži v eni roki križ, v drugi pa krplje.

Kipar je Jack E. Anderson, ki si je zamislil kip, ko je prebral Baragov življenjepis „Shepherd of the Wilderness“. Ta življenjepis je napisal Bernard J. Lambert, ki je tudi predsednik Bishop Baraga Foundation.

Stroški kipa so predvideni na \$ 50.000, zemljišče samo, na katerem bo stal spomenik, je bilo podarjeno. Poedinci ali skupine, ki bodo darovale za spomenik \$ 1000 ali več, bodo imele

ime vključeno na spomeniku. Dobrodošel je seveda dar v kakršnikoli vsoti. V ZDA velja dar kot prispevek za dobrodelne ustanove in upravljuje do znižanja dohodninskega davka. Darove sprejema: Bishop Baraga Foundation, Inc., Box 47, Baraga, Michigan 49908, U.S.A.

Bishop Baraga Foundation ima po svoji ustanovni listini naslednje namene:

1. Pospejevati duh ekumenizma, razumevanja ter prijateljstva in nadaljevati dobrodelne in zgodovinske namene škofa Friderika Baraga s postavitvijo primerne spomenika v njegov spomin in z razvijanjem zgodovinskega izvora, za vzgojo, zdravje in blagostanje.

2. Podpirati misijone vseh ver, ki si prizadevajo izboljšati duhovni in gnetni položaj človeka ali človeštva.

3. Dajati denarno pomoč v kakršnikoli obliki potrebnim ali ustanovam, ki služijo potrebnim, predvsem tistim, ki so indijanskega izvora, za vzgojo, zdravje in blagostanje.

4. Razviti kraje, kjer je deloval Baraga.

Zupnije ali organizacije si morejo sposoditi od Baraga Foundation tudi model spomenika za krajevno razstavo z zvezi s prirreditvami v počastitev Barage.

Organizacijo vodijo: Bernard J Lambert, predsednik; Cyrus Huot in Walter T. Dartland, podpredsednika; Agnes Demary, tajnica; Shirley M. Groleau, blagajničarka.

• Calgary Cooperative Association ima pet tržnic. Celotna prodaja v l. 1969 je dosegla \$22,718.825—fš

Povabilo odpovedano

Vojaški svet katoliških mož, ki obsega 50 vojaških župnij med ameriški vojniki in njihovimi družinami v Evropi, je povabil kot slavnostnega govornika za letno skupščino v Berchtesgadeni Tomaža Quigleya, eksekutivnega tajnika Sveta mednarodnih organizacij ter predsednika Papeških protovoljcev za Latinsko Ameriko, da bi govoril o temi „Kristjan se mora vključiti“. Tom Quigley, ki je tudi uredil knjigo „Ameriški katoličani in Vietnam“, je odgovoril, da se bo rad odzval vabilu, posebno še, ker bo s primeri Latinske Amerike lahko pokazal, kako se je tam Cerkev najbolj jasno izrekla za popolno vključenje v proces za osvoboditev in razvoj človeka in tudi povedal svoje itak znano mnenje o novačenju, vojnem gospodarstvu, o programih vojaške pomoči v Latinski Ameriki in podobnem.

Cez nekaj časa je dobil odgovor od predsednika Vojaškega sveta katoliških mož Charlesa C. Nobela (ne od duhovnega voditelja preč. Thaddeusa Malanowskega, ki ga je povabil kot govornika):

„Po našem mnenju razvija Vaša predlagana teza zadeve mednarodnega obsega in preiskuje vpražanja narodne politike, kar bi bilo popolnoma neskladno z nameni naše konferencie in je neprimerna, da bi jo sponzoriral Vojaški svet katoliških mož... Ker Vas ne nameravam prositi, da bi spremenili svoj govor, smo naprosili drugega govornika.“ — fš

KNJIGA O TRSTU

Koncem marca bo izšla knjiga o Trstu. Naslov: Trieste 1941-1954: The Ethnic, Political, and Ideological Struggle, by Bogdan C. Novak. Naroči se lahko pri The University of Chicago Press, 5750 Ellis Avenue, Chicago, Illi-

— fš

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Subscription rates \$4.00 per year: 30c per copy

Advertising 1 column x 1" \$2.80

Published monthly by

Slovenian National Federation of Canada

Member of C.E.P.F.

SLOVENSKA DRŽAVA izhaja prvega v mesecu.

Letna naročnina znaša: Za ZDA in Kanado 4 \$, za Argentino 250 pezov, za Brazilijo 60 kruzeirov, za Anglijo 20 šilingov, za Avstrijo 35 šilingov, za Avstralijo 2.50 avstr. L., za Italijo in Trst 800 lir, za Francijo 600 frankov. Naročniki v Argentini morejo poravnati naročnino tudi v upravi „Slovenske poti“.

Za podpisane članke odgovarja pisec. Ni nujno, da bi se avtorjeva naziranja morala skladati v celoti z mišljenjem uredništva in izdajatelja.

Med Slovinci

Toronto

• „Ski Old Smokey“ — slovensko smučiče v kraju Kimberley, vzhodno od Owen Sounda je postalo prijetno zimsko letovišče, ki ga Slovenci iz južnega Ontaria pridno obiskujejo in prav je tako, saj so zares do brodošli in prijazno sprejeti od novih slovenskih lastnikov.

• V nedeljo 8. marca je bil slovensko smučarsko tekmovanje v „Ski Old Smokey“; mladi in stari so prišli na svoj račun, čeprav sonce že skuša močnejše pritisniti. Za drugo leto nam obljublja še boljso zabavo.

• Pri „Holy Name Society“ je v nedeljo 8. 3. po predzadnji maši govoril ravnatelj oddelka za starostne probleme in domove (z ministerstva za socialne in družinske uslužnosti; ministr-

stvu načeljuje G. J. Yaremko) g. Lawrence Crawford, ki je skušal s filmom in besedo vzbuditi zanimanje za ustanovitev odbora in kluba, ki bi si nadel naloge zavzeti se za državljane slovenskega porekla, ki žive že v pokoju, ali se bliajo istemu. Debata je pokazala, da se zanimamo za tozadavne možnosti. Pomagala sta mu pri vsem tudi g. Peter Cekuta in predsednik odbora „Ontario Inter-Group Committee on Aging“ g. V. Mauko, urednik našega lista.

• 3. marca 1970 je bil na občnem zboru „Etnične tiskovne zveze v Ontariu“ izvoljen za predsednika te organizacije naš urednik g. Vladimir Mauko. Pretekli dve leti je bil I. podpredsednik — zadnje leto pa poselvoedeči predsednik. V nadzorni odbor je bil izvoljen tudi g. Peter Cekuta. Ta odbor je bil iz-

voljen za poslovno dobo 1970-1971. Prihoanje leto bo dvajset- lenica obstoja te organizacije.

• V soboto 14. marca 1970 ob 8 zvečer in v nedeljo 15. marca 1970 ob 4.30 popoldne bo v dvorani Marije Pomagaj, 609 Manning Ave., Toronto šesti glasbeni festival, ki ga prireja Slovenska šola Marije Pomagaj, Toronto. Udeležbo vsem tople priporočamo. Podprimo slovensko mladino in njene vzgojitelje, ki se trudijo, da slovenska govornica ne zamre med nami!

• Kvintet Slavka Avenika, ki je poznan po Evropi, se posebno pa v Nemčiji pod imenom „Oberkrainer“ bo nastopil v Torontu v nedeljo 5. aprila dvakrat: ob 4 popoldne in ob 8.30 zvečer, in sicer v „Queen Elizabeth Theatre“, na torontskem razstavišču (C.N.E.).

• Dne 5. in 12. aprila 1970 bo po 4. uri popoldne, najprej v dvorani Brezmadežne v New Torontu, nato v Torontu v dvorani Marije Pomagaj, igra Zorka Simičiča: „Zgodaj dopolnjena mladost“. Na to svojevrstno novo slovensko dramsko stvaritev vas vpljudno vabi Slovensko gledališče v Torontu.

Thunder Bay

• Konferenca o Britancih, Francozih in „ostalih“ v Thunder Bayu (Ontario), ki je obravnavala etnična vprašanja, se je v imenu Slovenskega kulturnega društva v Thunder Bayu udeležil M. Obljubek.

Chicago

• Prvorojenka je. V družini Branka Magajne so kupili deklico, katero so krstili na ime Marija-Jozefa. Sedaj mamici ne bo dolgčas, če očka ne bo doma. Da bi mala gospodična delala starišem veliko veselja! Starišem naše čestitke!

• Farno poročilo za leto 1969 izkazuje \$89,673.92 dohodkov in

V VSEB NEPREMIJONSKIM OBENITE SE Z ZAUPANJEM DRUŽINSKIM IN PRAVNIH ZADEVAH NA:

CARL VIPAVEC
SLOVENSKI ODVETNIK
IN NOTAR

The Simpson Towers 401 Bay St. Suite 2000 - EM. 4-4004

\$577,567.74 izdatkov. Dobro so gospodaritli!

• Za 20 obletnico Slovenskega radijskega kluba bo klub zopet priredil obisk Slovenije. Tokrat se bodo izletniki peljali iz O'Hara letališča naravnost na ljubljansko letališče.

• Dr. Ludvik Leskovar, predsednik „Heart of Chicago“, je imel pred zbornico članov odbora za krajevno upravljanje pri Ustavni konvenciji ((Con-Con) v Springfieldu govor, v katerem se je zavzel za samoupravo in samoodlobo mest.

• Kaj jez našimi postami? Vedno več je nastavljenecv in uradnikov, vedno večji primankljaji v upravi, dostava pošte je pa — polizeva. Eden naših naročnikov je lani naročil od vrtnarje blizu Chicaga sadike za živo mejo. Prejel jih čez en mesec suhe, da so se lomile. A.D. iz Clevelanda prihaja neredno. N. pr. četrtkova številka večkrat pride v sredo prihodnjega tedna, takrat tudi sobotna številka. Če naročniki „Slovenske Države“ list prejema- jajo pozno, naj vedo, kje je krivda. . .

• Povišanje voznine na mestnih busih se nam zopet obeta. Tokrat bo znašal kar 50 centov v eno smer. V New Yorku stane vožnja v eno smer — 30 centov. Nekaj je narobe pri gospodarstvu! Primankljaja je mendo 30 milijonov . . .!

• Fantek je! Zato je Milan Pecharich iz Cicera pri maši, 15. marca tako ponosno delil cigare z napisom: „It's on Boy! Krstili ga bodo za Marka. Naše iskrene čestitke Milanu in ženki Marti

ter vsem starim mamicam, stari- rim očkom in tetkam ter stricem. In teh ni malo. Vso srečo in ves božji blagoslov sinku, ki si bo, ko bo dorastel, gotovo lastil pravico prvenstva, seveda, če se ne bosta gdč. Sandra in Linda temu uprli!.

Bridgeport, Conn.

• Poturice so hušje od Turkov, — tako so rekli pri nas doma v Sloveniji, ko je bilo govora o narodnih odpadnikih. Kaj boste rekli, če hoste zvedeli, da je slovenski duhovnik v Bridgeportu, Conn. prepovedal maševatu slovenskemu sobratu v nedeljo 15. febr. v cerkvi Sv. Križa, zgrajeno s slovenskimi žulji. Zrtev je bil Slovenecem dobro poznani misi- joner v Ekvadorju, in skladatelj dr. Jerko Gerzincič. Lani si je osvojil srca Slovencev v Bridge-

Povabilo slovenskim pesnikom v Ameriki

Na svojem poslednjem zborovanju v New Orleans novembra 1969, je Ameriško društvo učiteljev slovenskih in vzhodno- evropskih jezikov (AATSEEL) sprejelo sklep da se na programu za sledeče zborovanje v New Yorku decembra, 1970 prečitajo poezije južno-slovenskih pesnikov ki še niso objavljene v matičnih državah Bolgariji in Jugoslaviji. Isti predlog je tudi bil sprejet za regionalno konvencijo AATSEEL južnih držav, ki bo v Memphis, Tennessee oktobra, 1970. Za to poslednjo konferenco je rok še prvega maja 1970, in vsaka grupa bo imela na razpolo- lago 20 minut časa za recitacije.

Government Information

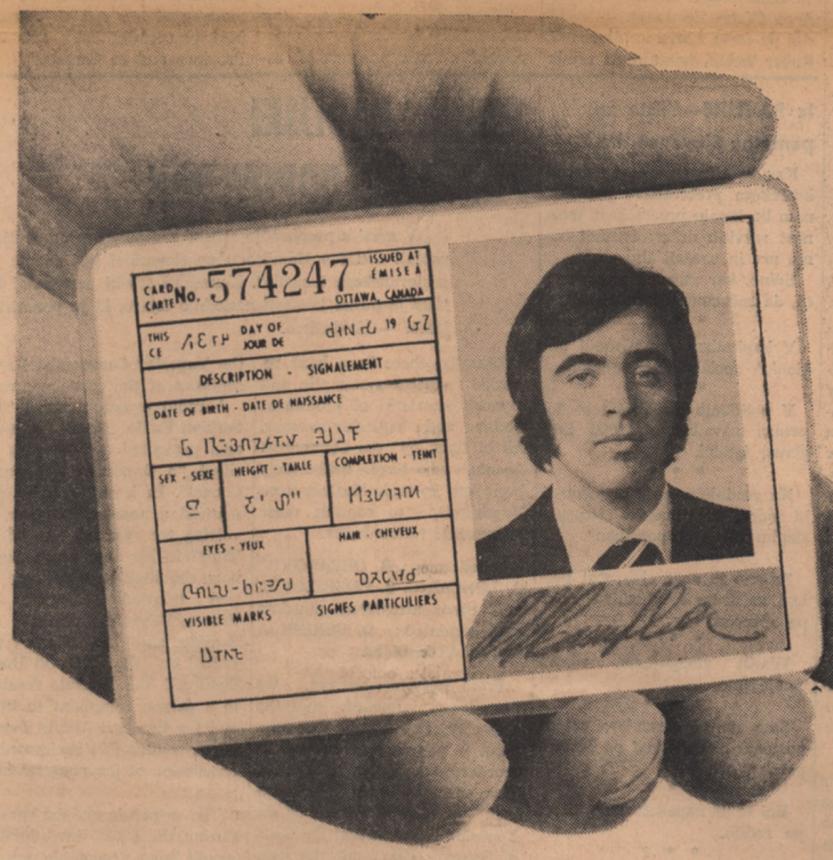
IZ PRAVNEGA ODEDELKA „ZAKON O NAJEMODAJALCU IN NAJEMOJEMALCU“ — IZPREMEMBE V 1968-69

Ontarijska vlada je predložila poslanski zbornici predlog za spremembo „zakona o najemodajalcu in najemjemalcu“, ki je bil sprejet ter je kot tak stopil kot nov zakon iz leta 1968-69. leta v veljavo s prvim januarjem 1970.

portu s slovenskim petjem in prireditelju „Miklavž prihaja.“ Misijonar je moral iskati prenočišča v privatni hiši in maševati v — angleški cerkvi . . . Dr. Farkaš bi se v grobu dvakrat obrnil! — oč.

Slovenski pesniki so seveda tudi povabljeni, da predložijo svoje pesnitve, in angleški prevod istih, profesorju Olgi Shaskevich, Program Director, Southern AATSEEL, Department of Foreign Languages, New Mexico State University, Las Cruces, New Mexico, 88001. Prosim naše pesnike naj se temu povabilo od- zovejo; če bodo prisotni na kon- venciji bodo lahko osebno preči- tali svoje pesmi. Za nadaljne informacije in morebitno pomoč pri prevodu se lako obrnete na podpisane- ga.

Vladimir J. Rus
Dept of Slavic and
East European Languages
Case Western Reserve
University
11234 Bellflower
Cleveland, Ohio 44106

"Jaz sem Kanadski državljan po izbiri!"

"Ni mi bilo treba biti tukaj rojen da uživam ponos in zadovoljstvo počutka, da sem Kanadski državljan."
"Odkar sem vzel državljanstvo v deželi moje izbire, se zavedam mojih pravic polnega sodelovanja v bodočnosti te velike dežele svobode in možnosti."
"Kanadska zastava je sedaj tudi moja zastava, in jaz se počutim veselega v mojih resnično enakih možnostih in obveznostih z vsemi drugimi za katere se zastava nosi".

STANTE SA KANADSKÝM OBČANOM!
BLI KANADISK PALIEKAT
STATSBORGER KANADÁS PILSONIS
STANTE SE POSTANITE KANADSKI
KANADSKÝMI DRŽAVLJANI
OBCANY! 我自願成為加拿大公民。
TAPK Diiventare
KANADOS Cittadino Canadese
PILIECIU カナダ市民になります。
Werden Sie kanadischer Staatsbürger!
Przyjmujcie obywatelstwo
kanadyjskie FAÇA-SE
POSTANITE KANADSKI CIDADÃO
DRŽAVLJAN CANADIANO
Привлачите гражданство Канады
Tule Kanadan "Γίνε Καναδός Bliv Kanadisk
kansalaisksi υπήκοος" statsborger
Wordt Canadees! Bliv Kanadensisk
"Привлічте Канадійське громадянство" Medborgare
VÁLJON KANADAI ÁLLAMPOLGÁRRÁ
pú ættir að gerast Canadíkur ríkisborgari

Ste Vi sposobni da uživate prednosti in pripravljeni da prevzamete odgovornosti Kanadskega državljanstva? To lahko izveste, če stopite v stik z Canadian Citizenship Court, ki vam je najbližji. Oni so pripravljeni, da vam pomagajo v sledečih mestih: HALIFAX, MONCTON, MONTREAL, OTTAWA, SUDBURY, TORONTO, HAMILTON, ST. CATHARINES, KITCHENER, LONDON, WINDSOR, WINNIPEG, REGINA, SASKATOON, CALGARY, EDMONTON in VANCOUVER. Lahko pa tudi pišete na: Registrar of Canadian Citizenship, Secretary of State Department, Ottawa.

Glavne točke so v veljavi neglede na to, kaj najeminska pogodba določa, in so naslednje:

1. Hišni lastnik mora predložiti najemniku pravilno narejeno pogodbo o najemini v dvojniki v manj kot treh tednih po po dnevu, ko mu jo je najemnik predložil.
2. Nove „varnostne naložbe“ (Security deposits) so prepovedane po 1. januarju 1970, razen enomesečna najemina kot varnostna naložba za plačilo zadnjega meseca najemine, za katero mora lastnik hiše plačati 6% obresti na leto. „Varnostna naložba“ (Security Deposits) izpred prvega januarja se lahko obdrži do konca pogodbe, ali do obnovitve pogodbe, seveda s plačilom 6% obresti na leto. Drugače mora biti vrnjena v teku 15 dni po izteku pogodbe (Expired Lease), razen če drugače najemnik na pristane, ali če sodišče odloči, da hišni lastnik lahko obdrži kakšno vsoto.
3. Hišni lastnik nima pravice zapleniti pohištva ali druge premočnine za neplačano najemino.
4. Najemniške pogodbe spadajo pod iste določbe, ki veljajo za vse pogodbe.
5. Razen v slučaju nujnih primerov (emergency), hišni lastnik nima pravice vstopa v najemnikove prostore, razen po predhodnem pisemnem sporočilu, ki mora biti predloženo 24 ur prej; čas vstopa naj bo ob dnevnih svetlobi in naj bo točno označen v sporočilu.
6. Hišni lastnik ne sme zahtevati, da bi bila najemina plačana s čeki s kasnejšimi datumi (post-dated cheques).
7. Hišni lastnik bo dovolil volilnim kandidatom in ljudem, ki jih zastopajo v kampanji, dovolj obisk najetih prostorov. 8. Zamenjava ključavnic tekom najema je prepovedana, razen če je to storjeno sporazumno.
9. Hišni lastnik je odgovoren, da so najeti prostori v dobrem stanju za dostojno bivanje, najemnik pa je odgovoren za splošno čistočo najetih prostorov ter za popravilo poškodb, ki jih je on povzročil, ali oseba, kateri je on dovolil vstop v najete prostore.
10. V trenutku, ko je nastal zaostanek v plačilu najemine, najemnik obnovi pogodbo do polne veljavnosti s plačilom zaostanka in se s tem razbremeni vseh posledic, ki bi lahko nastale vsled neplačila najemine določene v pogodbi.
11. Kadar ni sklenjene pogodbe, se na naslednje načine prekine najemina: Hišni lastnik ali najemnik se obvestita ustno ali pisмено. Obvestilo o prekinitvi tedenske najemine naj bi bilo dano na dan ali pred dnevom izteka enotedenske najemine, da bo veljavno na dan izteka naslednje enotedenske najemine. Obvestilo o prekinitvi mesečne najemine naj bi bilo dano na dan ali pred dnevom poteka mesečne najemine, da bo veljavno na zadnji dan izteka naslednje enomesečne najemine. Obvestilo o prekinitvi letne najemine naj bi bilo dano na dan ali pred dnevom šestdesetih dni (2 meseca) pred zadnjim dnevom katerekoli letne najemine, da bo veljavno na zadnji dan izteka naslednje enoletne najemine. Hišni lastnik ima pravico do odškodnine za uporabo in zasedbo prostorov po najemniku, ki ne izprazni istih potem, ko je bilo najemno razmerje prekinjeno z obvestilom.
12. Hišni lastnik ne more za- sestiti prostore brez najemnikovega privoljenja ali odločbe sodišča.
13. Vsak nepravilni postopek glede založb (deposit), zaplenba imovine, zamenjava ključavnic in otežkočenje vstopa za stopnikom voljnih kandidatov, je lahko kaznivo za hišnega lastnika do višine 1000.— dolarjev.
14. Občan je poverjena ustanovitev posvetovalnih uradov za hišne gospodarje in najemnike (Landlord and Tenant Advisory Bureau).

the Hon. John Roberts
Prime Minister of Ontario

SLOVENIJA DANES: ZNAKI RAZVOJA...

ODMEVI KARDELJEVE OBTOŽNICE

Po brionski obsodbi slovenskega cestnega protesta je Edvard Kardelj ostro obtožil slovensko partijo in jo krivil celo za žebotovo „Slovenijo včeraj, danes in jutri“.

Na sledečih sejah CK ZKS in na njeni januarski republiški konferenci so Kardelja končno pomirili z novo resolucijo, sestavljeno iz njegove dialektike. Slovenska univerza mu je za svojo sovpadno petdesetletnico dala častni doktorat, ki ga ni podelila niti svojemu starosti — Leonidu Pitamicu. Slovenske občine so mu za njegovo (tudi sovpadno) šestdesetletnico podelila skupno diplomu častnega občana. Slovenska gasilska zveza ni storila ničesar, a J. Vidmar v DELU in F. Šetinc v KOMUNISTU pa sta mu zapela uvodniške slavospeve. Povzemamo iz KOMUNISTA:

„Program ZKJ je utemeljil i dejno-politično vlogo Zveze komunistov pod pogoji samoupravljanja, ustava iz leta 1963 je opredelila ustavnost v sodobnem socializmu. V obeh temeljnih dokumentih samoupravne socialistične Jugoslavije, ki sta vzbudila veliko zanimanje ne samo doma, temveč po celem svetu, je veliko ustvarjalnih misli in spoznanj Edvarda Kardelja. Dokumenta sta izrazila vse, kar je novega in pomembnega nastalo in se utrdilo v naši socialistični družbi, pri tem novem in pomembnem je sodeloval tudi tovariš Kardelj kot politik in teoretik.

Vsako nadaljnje Kardeljevo delo po svoje potrjuje njegove prejšnje misli in spoznanja. Tako so tudi vse njegove poznejše razprave o nacionalnem vprašanju potrjevale njegovo zgodovinsko spoznanja iz predvojnega obdobja. Povojni razvoj je pokazal, da je mogoče uspešno reševati nacionalno vprašanje samo v socializmu, ki veruje v enakopravnost med narodi in državami. Zato je Edvard Kardelj zmeraj tako odločno nasprotoval vsakršni nacionalistični licitaciji, ki poskuša kompromitirati sadove narodnoosvobodilnega boja in razvoja mednarodnih odnosov v Jugoslaviji. Po njegovem mnenju poskušajo nekateri s takšnimi licitacijami, prekritimi z raznimi romantičnimi, demagoškimi in drugimi gesli, ustvarjati in širiti prostor za protisocialistično in protisamoupravno akcijo. Takšne težnje so naperjene proti Jugoslaviji, ki je s svojo neodvisno in napredno vlogo eno najpomembnejših poroštev varnosti za vse jugoslovanske narode in ena pomembnih opornih točk v boju drugih narodov za neodvisnost in mir na svetu. „Tudi v prihodnosti,“ je poudaril Edvard Kardelj na razširjeni seji sekretariata CK ZKS po znanih dogodkih v Sloveniji, „je slovenskemu narodu odprta samo ena pot, če hoče resnično ostati sam svoj gospodar: biti s socializmom in braniti socializem, biti s samoupravljanjem in demokratičnim napredkom socializma in braniti takšno smer napredka.“ S tem je povedal, da bi nas vsaka druga pot spreminjala ali v privelek imperialističnih sil ali v objekt centralističnega, birokratskega koncepta socializma.“

„Razne tehnokratske, etatiistične in druge sile poskušajo z nacionalističnimi manifestacijami negirati vlogo delavskega razreda, kakor poskušajo centralisti-

no-etatiistične sile z unitarizmom zanikati vlogo republik in narodov,“ je bilo rečeno v sklepih osme seje CK Zveze komunistov Slovenije po znanih dogodkih zastran cest...“

Razmere na Hrvaškem so v marsičem tudi različne kot pri nas v Sloveniji. Dr. Vladimir Bakarič govori o unitarizmu kot o realni težnji v Zvezi komunistov Hrvaške. V Sloveniji takšnih teženj ni, vsaj omembe vrednih ne. Tu unitarizem nima tradicije, je tudi v Zvezi komunistov ne. Tudi tedaj, ko so se posamezni predstavniki slovenske buržoazije povezovali z raznimi enačnicami hegemonističnih buržoaznih režimov, te težnje niso imele opore v množicah. Slovenski narod je bil zmeraj in je tudi dan-današnji proti unitarizmu oziroma hegemonizmu kakršnekoli inace ne glede na to, kje so njegove prestolnice.

V Sloveniji po znanih dogodkih zastran cest, ki so imeli, kot vemo, globlje vzroke, kakor je kazal zunanji videz, smo se v spopadu z nacionalističnimi in drugimi negativnimi težnjami odločili za pot, ki je ustrezala našim potrebam, razmeram in trenutku: iti globlje in korakoma nazaj, spoprijeti se je treba s problemi, s težnjami. To se je pokazalo koristno. Zveza komunistov ni šla v pogrome proti ljudem, to ni v njeni naravi in njeni humanistični usmeritvi. Namesto tega je šla v oster spopad z negativnimi težnjami, z orožjem, ki je črpalo svojo prodornost in moč iz globlje analize vzrokov in posledic, iz pripravljenosti, da spremeni stanje.

Prva seja konference ZKS je že pokazala sadove takšne usmeritve slovenskih komunistov. V razpravi in resoluciji se je pokazala velika idejno-politična enotnost Zveze komunistov Slovenije glede vseh bistvenih vprašanj vloge položaja in razvoja Slovenije v Jugoslaviji ter glede nadaljnega razvoja Jugoslavije kot socialistične skupnosti enakopravnih narodov in narodnosti...“

Iz resolucije morajo nastati konkretni akcijski delovni programi komunistov na vseh ravneh. Ze takoj v začetku je treba zlozmiti kapitalantsko, oportunistično razlago, češ, resolucija je samo stvar višjih vodstev. Če bi dovolili, da se krepki ta miselnost bi s tem pomagali utrjevati prvo oviro, ki je na poti uresničevanju resolucije.“

(KOMUNIST, 23. januarja 1970, str. 2.)

KARDELJ PRED VOJNO

Za Kardeljevo šestdesetletnico je njegov neposredni učence Boris Zihel napisal pregled Kardeljevega udeleževanja v času prve Jugoslavije. Posebno zanimivo so podatki o Kardeljevem publicističnem delovanju po povratku iz Moskve leta 1937:

„Konec leta 1934 je tovariš Kardelj odpotoval v Moskvo. Tam je predaval na Leninovi šoli in na komunistični univerzi narodnih manjšin Zahoda...“

V začetku leta 1937 se je tovariš Edvard Kardelj vrnil v domovino s posebno nalogo, da

prilpavi ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije. Kakor je znano, je bil kongres v aprilu istega leta in ves potekal v znamenju protifašističnega boja. Tovariš Kardelj je izvršil glavne vsebinske priprave za kongres, imel je na njem refe-

rat in koncipiral njegov proglas, naslovljen delavcem, delovnemu ljudstvu, Slovincem.

Z vrnitvijo v domovino pa se je nadaljevala tudi njegova dejavnost v slovenski publicistiki.

„Književnost“ je z letnikom 1935 nehala izhajati. Njeni sodelavci so poslej v vedno večjem številu sodelovali v dveh osrednjih slovenskih revijah, v „Sodobnosti“ in v „Ljubljanskem Zvonu“, okrog katerih se je tedaj zbiral večji del slovenske svobodomiselnosti in demokratične pisarje inteligence. Tudi tovariš Kardelj je v začetku leta 1938 pričel sodelovati v „Sodobnosti“.

Dva meseca pred začetkom druge svetovne vojne, od konca junija do konca avgusta leta 1939, je tovariš Kardelj za mariborski list „Večernik“ pisal zunanje-politične komentarje, ki jih je podpisoval s črko Y. Ti komentarji, ki so obravnavali vse pomembnejše zunanje-politične dogodke v tistih odločilnih mesecih, so tedaj v slovenski javnosti zbudili precejšnjo pozornost. Zelo jasno in nazorno so odkrivali igranje imperialističnih sil, ki je pripeljala do druge svetovne vojne.

Zadnja dva komentarja, ki sta izšla 25. in 30. avgusta 1939, sta govorila o nemško-sovjetskem paktu in o motivih, ki so sovjetsko stran pripeljali do tega, da je sprejela Hitlerjevo ponudbo za sklenitev nenapadnega pakta. Pisec poudarja dejstvo, ki je bilo takrat dokaj očitno: smoter dolgotrajnih angloško-francoskih pogajanj s Sovjetsko zvezo ni bila nezlomljiva fronta miru, marveč je chamberlainovski politiki slo predvsem za to, da Sovjetsko zvezo izigra, jo potegne v vojno s fašistično Nemčijo in jo potem pusti na cedilo...“

(KOMUNIST, 23. januarja 1970, str. 4 in 5.)

SRAMOTA SLOVENCEV

„...Baje smo narod, ki ima narodni dohodek nad 1000 dolarjev letno, kar pomeni, da smo se po standardu prebili na srednjeevropski nivo. Kljub vsemu pa še vedno govorimo o nerazvitih območjih. In Kozjansk je eno takih območij... Skupščini občin Sentjur pri Celju in Šmarje pri Jelšah s sodelovanjem skupščin občin Laško, Sevnica Krško in Brežice ugotavljata, da je območje, ki je razdeljeno med vse našete družbeno-politične skupnosti in ga geopolitično imenujemo Kozjansko, še vedno popolnoma nerazvito in revno, da v republiki Sloveniji ni najti primere. To pa predvsem zavoljo tega, ker gre za relativno obsežen kompleks slovenskega nacionalnega ozemlja v trikotniku med Savo, Savinjo in Sotlo, kjer se več kot 20.000 občanov pretežno preživlja s kmetijsko dejavnostjo na skromnih obdelovalnih površinah (manj kot 1 ha odpade približno na enega kmetovalca — člana gospodinjstva). Kmetijske delovne organizacije gospodarijo le na neznatnih površinah, industrijske ali večje obrtne dejavnosti pa na tem področju sploh ni. Ocenjujemo, da je nacionalni dohodek na prebivalca na Kozjanskem komaj 2000 N Din. Kljub temu pa občani tega področja odvajajo skoraj 70 odstotkov KD za prispevke, davke in kmečkoo zdravstveno zavarovanje. Danes je že na samem Kozjanskem nad 1500 ljudi, ki zavoljo revščine niso deležni kmečkoo zdravstvenega zavarovanja. Brezizhodna zaostalost pa jih je še prisilila, da iščejo zaposlitev zunaj ožjega območja in v tujini, kjer je sedaj zaposlenih že preko 1500 ljudi...“

Ker na vrsto problemov v današnji stvarnosti ni mogoče na Kozjanskem najti niti enega, za katerega bi lahko trdili, da je zadovoljivo rešen, postaja Koz-

DO KOD "RAZVITA" SLOVENIJA?

Posebno v zadnjem času je bilo znova opaziti gledanje na Slovenijo kot enakomerno visoko razvito območje, celo brez večjih notranjih gospodarskih in družbenih problemov... Resnično stanje pa je drugačno.

Slovenija namreč zdaleč ni enakomerno razvita. Merila, po katerih se določa stopnja razvitosti, so seveda različna in od tod izhajajo tudi različne ocene razvoja posameznih območij. Med njimi so seveda najpomembnejši narodni dohodek na prebivalca, osebni dohodek na zaposlenega, delež kmetijskega prebivalca in drugi. Prav po teh in še nekaterih drugih merilih je 34% površine Slovenije nerazvite.

Na tem delu slovenske zemlje je leta 1948. živel 446.649 prebivalcev, leta 1968 pa ravno toliko. Zalostno je, da se gostota prebivalstva na tem velikem delu Slovenije (ena tretjina ozemlja) v dvajsetih letih ni povečala. Naravno, število prebivalcev v posameznih predelih je nazadovalo za 5%. Na tem območju je tudi delež mestnega prebivalca minimalen. Tudi narodni dohodek v nerazvitih predelih SRS je za več kot polovico pod slovenskim povprečjem, v primer z močno razvitimi predeli je pa zaostajanje nerazvitih ogromno.

Poizkušajmo to prenesti v občinske okvire. Po merilih, ki sem jih nekaj že našel, imamo v Sloveniji 18 nerazvitih občin, od katerih lahko 6 uvrstimo v skupino močno nerazvitih, ki so ce-

"KMETJE NAJ SE SAMI ZDRUŽUJEJO"

posameznem kraju, to je predvsem odvisno od tamkajšnjih pogojev. Izkoristiti moramo bogastvo oblik zato je vsako združevanje kmetov koristno. Omo-gočiti je treba, da se kmetje sami združujejo. Tam, kjer so sedaj zadovoljni, najbrž ne bi bilo potrebno na silo ustanavljati novih organizacijskih oblik, ampak je treba odstraniti le posamezne slabosti in izpopolniti samoupravljanje, predvsem pa izboljšati odnose do kooperantov. Kooperacija mora biti bolj sprejemljiva za kmeta.

V marsikateri vasi danes pogosto ugotavljamo, da pri njih nihče ne odkupuje kmetijskih pridelkov in zato že tako skromnega pridelka ne morejo prodati. Če bi bil odkup bolj organiziran, med drugim tudi gozdnih sadežev, zdravnih zelišč, izdelkov domače obrti in podobno, bi imeli združniki lahko boljši dohodek.

Ob razpravah o organizaciji zasebnega kmetijstva bi morali izločiti politične predsejke, ki se tu in tam še kažejo. Bolj bi morali poslušati mnenja kmetov in kmetijskih strokovnjakov, že takoj pa bi morali zavrniti najrazličnejše birokratsko-etatiistične vzorce...“

Odločiti bi se morali, da je slovní predmet kmetijske zadruge širok, ker bi tako zadruge imele možnost za opravljanje različnih gospodarskih dejavnosti. Tako bi kmetijske zadruge prodajale kmetijske pridelke svojih članov, jih oskrbovale z reprodukcijskim materialom, delovnimi pripravami in drugim blagom, opravljale storitve za svoje člane, sprejemale hranilne vloge in dajale posojila svojim članom, ukvarjale bi se z lastno kmetijsko proizvodnjo in drugimi oblikami za boljše gospodarjenje svojih članov. Zadruga bi se poleg tega ukvarjale tudi z drugimi dejavnostmi, ki niso neposredno povezane s kmetijstvom, npr. s turizmom, z domačo obrtjo in obrtno dejavnostjo. Zadruga bi se lahko ukvarjale tudi z gozdarstvom. V naših razmerah si težko zamišljamo uspešno kmetijsko združništvo, če ga ne bi na ustrezen način vključili tudi v raz-

lična dela v gozdarstvu, vsaka kor pa bi morali omogočiti, da bi imele kmetijske zadruge pravo prodajati les svojih članov. Dopustiti bi morali možnost za ustanavljanje posebnih zadrug, ki bi se ukvarjale le z eno kmetijsko dejavnostjo. Namen kmetijske zadruge, sistem deleža in jamstva združnikov, če ju zadruga osvoji, narekuje potrebo, da posluje zadruza najprej s svojimi člani. S presežkom svojih zmogljivosti pa bi zadruga zaradi večje poslovnosti lahko poslovala tudi z drugimi interesei.

Eno izmed najpomembnejših vprašanj za ureditev kmetijskega združništva je upravljanje v zadrugi. Ker je kmetijska zadruza interesna organizacija kmetov in vasi in ustanovljena predvsem zaradi pospeševanja gospodarske dejavnosti združnikov, je nujno, da imajo združniki pri upravljanju zadruge odločilen vpliv. Kot najvišji organ upravljanja zadruge naj bi bil občni zbor zadruge, ki ga sestavlja vsi združniki in delavci zadruge. Občni zbor naj bi določal osnovno politiko poslovanja zadruge, odločal o delitvi dohodka, oblikoval druge organe zadruge, sprejemal združni statut in odločal o statutih in drugih vprašanjih, določenih s statutom zadruge. Druge naloge upravljanja v zadrugi pa bi bile zaupane kolektivnim in individualnim organom ter ustreznim nadzornim organom, ki bi jih določal statut zadruge.

Kmetijske zadruge bi se lahko združevale le med seboj, ne pa tudi z drugimi delovnimi organizacijami, glede poslovnega sodelovanja in povezovanja z zainteresiranimi partnerji pa bi imele vse možnosti, kot jih imajo druge gospodarske organizacije.

Med razpravami o uveljavitvi in izpopolnitvi kmetijskega združništva bi morali še posebej preučiti možnosti za oblikovanje ustreznih denarnih zavodov, ki bi zagotavljali kreditna sredstva za naložbe v združništvo in zasebno kmetijstvo. Zato bi morali še bolj utrditi hranilno-kreditne odseke pri vseh kmetijskih in gozdarskih organizacijah. Odseke pa bi lahko v regionalnem in republiškem merilu povezali v ustrezni kreditni zadrugi oz. zvezi združnih hranilnic in posojilnic. Sedanje razmere kažejo, da bi s smotnim delom lahko zbrali precej denarja, ki bi bil zelo koristen za pospeševanje kmetijstva in dejavnosti kmetijskega združništva.

(Jaka Bogataj, DELO, 21. februarja 1970.)

lična dela v gozdarstvu, vsaka kor pa bi morali omogočiti, da bi imele kmetijske zadruge pravo prodajati les svojih članov. Dopustiti bi morali možnost za ustanavljanje posebnih zadrug, ki bi se ukvarjale le z eno kmetijsko dejavnostjo. Namen kmetijske zadruge, sistem deleža in jamstva združnikov, če ju zadruga osvoji, narekuje potrebo, da posluje zadruza najprej s svojimi člani. S presežkom svojih zmogljivosti pa bi zadruga zaradi večje poslovnosti lahko poslovala tudi z drugimi interesei.

Eno izmed najpomembnejših vprašanj za ureditev kmetijskega združništva je upravljanje v zadrugi. Ker je kmetijska zadruza interesna organizacija kmetov in vasi in ustanovljena predvsem zaradi pospeševanja gospodarske dejavnosti združnikov, je nujno, da imajo združniki pri upravljanju zadruge odločilen vpliv. Kot najvišji organ upravljanja zadruge naj bi bil občni zbor zadruge, ki ga sestavlja vsi združniki in delavci zadruge. Občni zbor naj bi določal osnovno politiko poslovanja zadruge, odločal o delitvi dohodka, oblikoval druge organe zadruge, sprejemal združni statut in odločal o statutih in drugih vprašanjih, določenih s statutom zadruge. Druge naloge upravljanja v zadrugi pa bi bile zaupane kolektivnim in individualnim organom ter ustreznim nadzornim organom, ki bi jih določal statut zadruge.

Kmetijske zadruge bi se lahko združevale le med seboj, ne pa tudi z drugimi delovnimi organizacijami, glede poslovnega sodelovanja in povezovanja z zainteresiranimi partnerji pa bi imele vse možnosti, kot jih imajo druge gospodarske organizacije.

Med razpravami o uveljavitvi in izpopolnitvi kmetijskega združništva bi morali še posebej preučiti možnosti za oblikovanje ustreznih denarnih zavodov, ki bi zagotavljali kreditna sredstva za naložbe v združništvo in zasebno kmetijstvo. Zato bi morali še bolj utrditi hranilno-kreditne odseke pri vseh kmetijskih in gozdarskih organizacijah. Odseke pa bi lahko v regionalnem in republiškem merilu povezali v ustrezni kreditni zadrugi oz. zvezi združnih hranilnic in posojilnic. Sedanje razmere kažejo, da bi s smotnim delom lahko zbrali precej denarja, ki bi bil zelo koristen za pospeševanje kmetijstva in dejavnosti kmetijskega združništva.

(Jaka Bogataj, DELO, 21. februarja 1970.)

SREDSTVA DELAVCEM!

„Prepričan sem, da se ne bi gradile „politične“ tovarne, da ne bi bilo raznih pritiskov, intrig, nacionalistično-šovinističnih izbruhov, če bi sam neposredni proizvajalec odločal sam, kam bo vložil vsak dinar, ki ga je zaslužil. Teško bi me kdo prepričal, da se bodo neposredni proizvajalci odločili graditi nerentabilno tovarno, ki bi že od prvega dne proizvajala kot glavni artikel deficit. Kajti samoupravljanje pomeni v prvi vrsti zaupanje do odločitev, ki jih sprejemajo samoupravljalci glede vseh vitalnih vprašanj. To se lahko dogaja samo v sistemu, kjer se o delitvi denarja odloča drugje, kot pa je bil ustvarjen. Tam namreč odločitve nimajo takšne teže, kot bi jo imele, če bi jih sprejeli tisti, ki so s svojimi rokami zaslužili vsak dinar. Znano je, da se silno lahko odločimo, kadar gre za tuj denar, silno dobro pa premislimo, kadar smo pred dilemo, kam vložiti svoj denar. Ukinili smo državni kapital, vendar se ta sedaj vrača v novi, še bolj nevarni obliki: v obliki plutokracije. Zamenjane so samo vloge aktorjev, dejstvo, da se sredstva odzvajamo neposrednim proizvajalcem, in da se o njih odloča izven gospodarstva, pa je slej ko prej prezentno.

Znano floskulo — tovarne delavcem! bi kazalo zamenjati z bolj aktualno: sredstva delavcem!“

Jalta

Ta mesec je minilo četrto stoletje od jaltske konference, ki je bila od 4. do 11. februarja 1945 v Jalti na Krimu in se je je udeležila velika trojica: Roosevelt, Stalin in Churchill. To je bil eden izmed tistih dogodkov v zgodovini, ki ostanejo sporni še dolgo leta, celo desetletja in morda stoletja. Jaltska konferenca je še vedno sporna in bo še dolgo. Vsi vedo, kaj se je takrat zgodilo, toda ljudje različno tolmačijo pomen tistega, kar se je zgodilo, predvsem v luči poznejših dogodkov...

Kritiki „zahodne nesposobnosti“ v Jalti opozarjajo na več zalogajev, ki jih je dobil Stalin, ne da bi Zahod dobil za to ustrežno plačilo. Za obljubo, da bo ZSSR stopila v vojno proti Japonski, ki je bila dokončno poražena tisti trenutek, ko sta padli na Hirošimo in Nagasaki atomski bombi, je Zahod ponudil Stalinu ogromne prednosti na Daljnem vzhodu — celo na škodo zaveznice Kitajske. V Evropi pa je Zahod izročil vzhodno Evropo na miost in nemilost Stalinu. Res je, priznavajo kritiki, Roosevelt je ogrel Stalinu za zamisel o Združenih narodih, toda kaj je to v primerjavi z drugimi „zalogaji“, s katerimi je moral nasiti sovjetskega diktatorja.

Zelo poučna je znana slika velike trojice v Jalti, ki jo najdemo v vsaki zgodovinski knjigi.

Od leve proti desni sedijo Churchill, Roosevelt in Stalin. Roosevelt ima globoko udrtu lica in je videti hudo bolan in izčrpan (po Jalti mu je bilo usojeno živeti še natanko dva meseca). Njegova dva sogovornika sta krepkejša in bosta še nekaj let nato odločno krojila usodo povojnega sveta: le da Churchill čedalje manj, Stalin čedalje bolj.

Se bolj poučni od te fotografije so spomini Churchilla, Edena, Harrimana in drugih ter zapiski iz Jalte. In tako pridemo do slavnega koščka papirja, ki je oktobra 1944 — pred Jalto — potoval sem in tja po Stalinovi mizi v Kremlju in na katerega je Churchill, ki opisuje ta dogodek v 4. zvezku svojih spominov, napisal svoje „odstotke vpliva“.

„Trenutek je bil primeren za konkretne pogovore in dejal sem: „Dajmo urediti naše zadeve na Balkanu. Vaše armade so v Romuniji in Bolgariji. Mi imamo tam interese, misije in predstavnike. Izognimo se temu, da bi prihajalo do nesporazumov med nami v drobnih zadevah. Kar zadeva Veliko Britanijo in Rusijo, kako bi vam ustrezalo, če bi imeli 90 odstotkov vpliva v Romuniji, mi pa 90 odstotkov vpliva v Grčiji, v Jugoslaviji pa naj bi bilo 50:50...“

Listek je potoval čez mizo in Stalin je z modrim svinčnikom parafiral Churchillovo predlog. Z eno samo potezo.

„Potem je nastala tišina,“ nadaljuje Churchill. „Listek, popisan s svinčnikom, je ležal sredi mize. Naposled sem spregovoril: „Ali ne bo morda videti cinično, da smo ta vprašanja, ki so usodna za milijone ljudi, rešili tako zlahka? Ali naj sežgemo ta listek? — „Ne,“ je odgovoril Stalin, „spravite ga!“

Stalin se je gotovo smejal v brk. Če je šlo za cinizem, je daleč prekašal Churchilla. Ko je potegnili z modrim svinčnikom po papirju, je natanko vedel, da je potegnili modro črto in nič drugega. Vedel je, da so vsi Churchillovi odstotki nesmisel.

En vendar je poskušal Churchill „matematično“ izraziti „stvarnost“ katere ujetniki so bili celo trije utrujeni možje v Jalti, če jih imamo za cinike ali

(dalje na 4. strani. Spodaj)

(Vojko Urbančič, KATEDRA, št. 2, 28. novembra 1969.)

PISMO IZ SLOVENIJE:

NEKAJ MISLI...

1. Mlada in šele porajajoča se slovenska inteligencija tako imenovane medvojne in povojne generacije, ki zdaj stopa na čelo slovenskega kulturnega in političnega življenja, se počasi, vendar z gotovostjo otrasa vsakega monopola nad zgodovinsko resnico, pa naj si ga lasti ta ali ona družbeno politična formacija. Borimo se, govorim tudi v imenu svojih somišljenikov, za svoj lastni odnos do slovenske sedanosti in preteklosti. Pri tem imamo eno samo vodilo: **resnico in slovensko ljudstvo.**

2. Ker smo prepričani, da je resnica samo ena, ne priznavamo v tem primeru doktrine dialektičnega materializma o njeni relativnosti. Če sem ubil človeka, sem ubijalec in nobena teorija ne more izbrisati tega dejstva.

Samo s tega stališča lahko govorim o dr. Žebotovem odgovoru.

3. Ob tej graditvi lastnega odnosa do bližnje slovenske preteklosti in sedanosti, nas ne zanima toliko odgovornost in zaslugi posameznikov za sedanje stanje in sodobno stvarnost v Sloveniji, niti kdo je sodeloval z okupacijskimi oboroženimi silami in kdo je bil proti njim; vse to je še vedno zavito v meglo, vsaj sodobni slovenski mladini, ki pozna le eno stran zidu, ker ji je druga zaradi „demokracije“ zaprta. Zato so ta vprašanja stvar zgodovine. Neposredno smo prizadevali le ob današnji realnosti in dejanskem stanju v Sloveniji.

4. „Odgovor“ dr. Žebota je brez dvoma pomemben prispevek k odkrivanju resnice o naši preteklosti in sedanosti, ki jo pozna mladina za t. im. „železno zaveso“ le z ene strani. Če pustimo ob strani njegovo nedvomno intelektualno raven (mimogrede: vsak vrabec v Jugoslaviji že pozna terminologijo naše „avantgarde“, ki se začne pri Kapitalu in se neha pri Anti-Duhringu in jo sestavlja nekaj fraz kot npr.: „delavski razred, razredni boj, gnila buržoazija, svetla prihodnost, herojska preteklost itd.“, kar že zaudarja po plesnosti in papagajstvu), če torej pustimo ob strani njegovo vrednost, se, nam sama po sebi vsiljujejo nekatera vprašanja:

a) Zakaj dr. Žebot ne sme odgovoriti svojega odgovora v slovenskem časopisu, čeprav se ob vsaki priliki toliko poudarja osnovno načelo demokracije, ki je svoboda mišljenja in izražanja?

b) Zakaj se ne objavijo dokumenti, na katere se v svoji obrambi sklicuje dr. Žebot in zakaj se dejstva ne prepustijo sodbi naroda, v čigar imenu je vsa ta žolčna besedna vojna, da zares demokratično odloči o krivdi in nekrivdi, odgovornosti in zaslugi?

Morda si res narod ne bo pisal sodbe sam, toda prav gotovo bo pisal sodbo. Kakor nekoč „per eternam Dei gloriam“, tako je danes v imenu naroda dovoljena izdaja, zločin nad dostojanstvom osebnosti, nasilje, diktatura... Zato bo nekoč sodba ljudstva in zgodovine težka in smrtonosna.

5. Osebnostno ne poznam dr. Žebota. Edvard Kardelj mu očita veleizdajo. Zanima me, zakaj mu je ne dokaže. Prav tako ne poznam ciljev, ki so ga nagnili, da je napisal svoje knjige o Sloveniji in „Odgovor“. Če je njegov cilj prispevati svoj delež k objektivni informiranosti mladih medvojnih in povojnih generacij in tako pomagati spoznati res-

JALTA

(nadaljevanje s tretje strani) ne. Bili so prav tako šahovske figure na ogromni šahovnici sektorjev vplivov in strašnih socialnih preobrazb, ki so se takrat porajale in še vedno trajajo. Tragika ne tiči v Churchillovih odstotkih, najsi so še tako cinični marveč v izjalovljenem upanju milijonov ljudi, ki so mislili, da iz kadečih se ruševin trljega rajha vstaja nov, pravičen svet.

(Božidar Pahor v DELU, 21. februarja 1970.)

nico tistim, ki niso sami doživeli dogodkov, o katerih je govorila, potem bo njegovo delo pozdravil vsak slovenski intelektualci, ki ima v sebi zmožnost in resnici. Rekel sem že, da ne govorim le v svojem imenu.

6. Še nekaj za boljše razumevanje: nismo proti socializmu in humanim človeškim odnosom, pa čeprav so ti odnosi zgrajeni na nehumanih in s kryvo oblihtih temeljih. Smo pa odločno proti, če so vse to le fraze, ki jih praksa demantira. Smo proti temu, da naše univerze zapuščajo ozko izobraženi intelektualci, ki v imenu napredka a priori vračajo vse, kar ne diši po marksizmu-leninizmu, kot „buržoazno in reakcionarno filozofijo“, smo proti nasilju nad svobodo osebnosti, misli in izražanja, proti papagajskemu ponavljanju visoko donečih besed o humanizmu, narodu itd. Sicer pa je borba za narodov blagor že stara slovenska tradicija. Da pa filozofija dialektičnega materializma ne zadovolji človeškega duha pa je že znana stvar, o čemer priča tudi v Sloveniji vse večji odstotek samomorov med mladino, naraščanje kriminala itd.

7. Ob koncu še nekaj misli ob prizadevanju emigracije za izboljšanje stanja v Sloveniji. Ko prebiram nekatere časopise, se mi vsiljujejo predvsem dva zaključka:

a) Zdi se mi, da je slovenski tisk v tujini mnogo premalo obveščen o dejanskem stanju duha v Sloveniji ter o dejavniki, ki se neposredno dotikajo vprašanj demokracije, kulture, religije itd., in da se preveč razmetava z raznimi nesmiselnimi, kalupiranimi in brezplodnimi obtožbami režima, partije itd. Prav zaradi tega mi osebno imponira dr. Žebotov „Odgovor“, ker se je v njem avtor vsemu temu izognil. Mislim, da bi se slovensko časopisje v emigraciji moralo mnogo bolj studiozno in analitično posvetiti zgoraj navedenim vprašanjem.

b) Na ta način bi postal tribuna svobodne in demokratične slovenske misli, ki bi se otrsela pritiska in diktatov. Tako bi se tudi pritegnila ustvarjalca inteligencija v Sloveniji, ki je nedvomno nosilec in pobudnik javnega mnenja. Dokler se pa to ne bo zgodilo, bo pa slovenska misel prepuščena demokraciji, ki ji za tokom ukazuje, kdaj se mora pokrižati in kdaj pljunuti.

(Ta komentar je uredništvu SD poslal študent iz Ljubljane.)

JANEZ SVETOKRISKI:

PRIDIGE

V knjižnici Kondor, ki skrbi za izbere iz domače in svetovne književnosti je izšel izbor pridig Janeza Svetokriškega, izbor tekstov iz njegovega priročnika (Sacrum promptuarium). Najbolj znamenite pridige tega baročnega pripovednika, v katerem z vso pravico iščemo začetnika slovenskega leposlovja, je izbral Franček Bohanec in jih pospremil z nekaj stranimi spremene besede ter opombami... Sestavljalca izbora je v knjižico vključil najbolj znane in značilne pridige, začeni s pridigo „Na dan s. Silvestra“ in znano „Na noviga lejša dan“, izbor pa je sklenil s pisateljevim posvetilom Frideriku Hieronimu — grofu Lanthierju... — Knjižica je na naslovn strani opremljena z izrezom iz velike oljne podobe F. Oswalda „Vsi svetniki“, ki jo hramijo v kapucinski cerkvi v Vipavskem Križu, rojstnem kraju Janeza Svetokriškega, na hrbtni strani ovitka pa je ena izmed tipičnih baročnih vinjet iz pridig.

(DELO, 21. februarja 1970.)

KRIZA INFORMIRANJA

V JUGOSLAVIJI

...Agitatorsko pisanje, nesistematičnost in delnost informacij, dezinformacije, lažna javnost dela ali poveličevanje javnosti in javnega mnenja, — to so pojavi, ki se v naših komunikacijskih medijih ne bi smeli pojavljati. A pojavljajo se, njih

MORALNA KLOFUTA JUGOSLAVIJI, KOT JO MODERNA POLITIČNA ZGODOVINA NE POMNI

(Pod tem naslovom je AMERIŠKA DOMOVINA dne 8. januarja objavila na uvodnem mestu Tržaško pismo Borisa Baruta, iz katerega ponatiskujemo glavne misli.)

„Med najvažnejše politične dogodke v Italiji koncem lanskega leta nedvomno spada dejstvo, da je poslanska zbornica v Rimu sprejela tako imenovani „paket“, to je skupino dogovorov v prid nemški manjšini na Južnem Tirolskem. Potrditi ga mora še senat, a tudi tam ne bo težav. Tudi dni je sprejel „paket“ parlament na Dunaju. V stvari gre torej za izrazito mednarodno rešitev manjšinskega vprašanja v Alpah, čeprav vse italijansko časopisje in tudi italijanska vlada predstavlja to vprašanje kot notranje vprašanje Italije, v katero naj bi se nihče ne smel vtikati. Majhna Avstrija pa se je ob koncu vojne vtikala v to zadevo ter je odlično zmagala. Trdovratni boj južnotirolskih Nemcev proti načrtovanju raznarodovanju in za zakonsko zaščito vseh pravic manjšine in njenih članov je s tem v bistvu zaključen. Nemški manjšini je zakonito z jamčenjem obstoja, dostojno narodno življenje in vsestranski naravni razvoj...“

Določbe „paketa“ so tako obširne in podrobne, da jamčijo Nemcem v bencinski pokrajini, ki jih je 235.581 po ljudskem štetju z dne 31. decembra 1967, vse jezikovne, politične in samoupravne pravice, in sicer v taki meri, da se je vladi zdelo potrebno, da s posebnimi ukrepi zaščiti svobodni razvoj italijanskih mladinskih jezikovnih očiščev in strnjemem nemškem okolju, katere bi Nemci v skladu z oblastjo, ki jim je sedaj dana, polagoma čisto mirno zaželeli. Za izpeljavo „paketa“ bo treba med drugim spremeniti nekatere ustavne zakone.

Ob branju teh dokumentov se človeku, članu slovenske manjšine v Italiji, jezično lasje na glavi, a ne iz nevoščljivosti, temveč ob misli na nesposobnost in ne-

Sprejem na letališču ali železnici, ogled Rima, prenočišče, domača hrana itd. vse te skrbi bodo odveč, če se boste obrnili na:

Vinko A. LEVSTIK
Director in lastnik

Hotel 'BLEĐ' in Hotel-Penzijon 'DANILA'
Via S. Croce in Gesuralemme 40, Via L. Luzzatti 31
Roma, Tel. 777-102 Roma, Tel. 750-587

SLOVENSKI SREDNJEŠOLCI IN KOMUNIZEM

„Človek si običajno pričrta oblikovati svoj svetovni nazor v srednji šoli. Zavzema kritičen odnos do pojavov okoli sebe: ene sprejema, druge zopet odklanja...“

O pojavih, ki srednješolca ne zadevajo neposredno, ima svoje mnenje največ četrtina dijakov — predvsem v gimnazijah, v drugih srednjih šolah pa še dosti manj. Spominjam se mladinskih ur o Vietnamu. V pogovoru je aktivno sodelovalo le kakih pet ljudi od tridesetih v razredu. A še pri teh se moramo truditi, da jih je tema pogovora tako pritegnila. Gotovo je marsikdo hotel pokazati pred profesorji svojo razgledanost — to je kapital, ki se pri ocenjevanju obrestuje. Ko pa bi morali imeti mladinsko uro brez profesorjev, ni bilo z razpravo nič. „Kaj se siliš, saj nisi zanimiv!“ je rekla večina, manjšina pa: „Kaj bi se trudili, saj nas nihče ne poslušajo.“ In smo zapustili razred... Peščica dijakov se je takrat izgovarjala v glavnem fraze iz naših časopisov ali avstrijske televizije. Le kdaj pa kdaj je kdo povedal svoje izvirno mnenje. To pomeni, da je tisti o stvari je kdaj premišljeval in da je bil sposoben opredeliti se po lastnem preudarku... Lani je v ZK vstopilo mnogo srednješolcev. Ali je v zanimanje

avtorji ali pobudniki pa so bodisi posamezniki, skupine, ki za vestno žele vplivati na sprejemalca (bralca, gledalca, poslušalca), ali pa so v tem procesu zgolj posredniki in posnemalci...“

(Slavko Splihal, TRIBUNA, 22. novembra 1969.)

V soboto 31. januarja smo pokopali v Clevelandu dr. Vinka Vovka, prvega ravnatelja slovenske gimnazije v Trstu. Rajni dr. Vovko je bil mož na mestu, kamorkoli ga je privedla usoda. Njegovo najvažnejše delo za Slovenijo je bilo tisto, ki ga je opravil v Trstu. Tamkaj je v najtežjih časih po drugi svetovni vojni prevzel ustanovitev in vodstvo prve slovenske višje gimnazije in liceja. Že v normalnih razmerah bi to zahtevalo polnega človeka, toda razmere v Trstu so bile takrat vse prej kot normalne.

To je bil čas, ko so zahodni zavezniki zahtevali, da maršal Tito umakne svoje čete zahodno od Morganove črte. Tako so morali vojaki četrte jugoslovanske armade in partizanskih enot slovenskega IX. korpusa zapustiti zahodni del Slovenskega primorja in seveda tudi Trst. Vendar so Jugoslovani in tržaški komunisti še vedno skušali doseči, da bi Anglo-Amerikanci priznali vsaj obstojčo partizansko civilno oblast ki so jo komunisti vstavili v času „štride-setih dni“, ko so imeli zasedeno vse Slovensko primorje. Zavezniki so to odklonili, bili pa so pripravljeno sprejeti partizanske zastopnike v mestno in provincialno upravo, kjer bi delili oblast s predstavniki italijanskih demokratičnih strank organizira-

za družbenopolitična vprašanja med njimi tako naraslo?

Spominjam se prvega sestanka srednješolskih komunistov — in edinega v vsem šolskem letu. Razprava je tekla o dejavnosti v prostem času mladih. Neki profesor je zagovarjal po mojem mnenju absurdno stališče, da je za mladega človeka najbolje poskrbljeno v armadi, kjer je vedno zaposlen in nima časa, da bi mislil na neumnosti: četrtošolec Janez, komunist že dalj časa, ga je seveda pobil s tem, da naj potemtakem človek sploh ne misli na podoben. Polemizirala sta precej dolgo... So pa se nekateri komunisti tudi izredno dolgočasili, si pripovedovali šale in kmalu s starim izgovorom o avtobusu zapustili dvorano. In naslednji razpravi o samoupravljanju na šolah sta se dijak in profesorica neke mariborske srednje šole prepirala o nekem disciplinskem ukrepu... Po kakih treh urah je predsedstvo sestanke končalo; z mislijo, da čeprav ni bilo sprejetih kaj prida sklepov, je vendar sestanek odkril nekatere probleme in interese mladih komunistov in da se bomo zato še večkrat sestali. Sicer je predsedajoči tako vsako razpravo končal z obljubo, da se bomo zopet sestali in obravnavali samo ta problem. Čakal sem nov sestanek, se pripravljal, da se bom oglasil, a nisem ničesar dočakal!

(Davorin Kračun v KATEDRI 9. oktobra 1969.)

UVELJAVLJANJE SLOVENICA V RIMSKEM JAVNEM ŽIVLJENJU

Gospod Vinko Levstik, slovenski hotelir v Rimu, je bil takrat od Vikarjata imenovan za predsednika komisije, ki je ocenjeval najuspešnejše storitve udeležencev nagradnega tečaja „Natale a Roma“ — Božič v Rimu (božične jasli in drevesca v javnih lokalih v Rimu). Natečaj je razpisal rimski Vi-

karjat, skupno s turistično ustanovo E.P.T. in z rimsko občino, da bi s tem pripomogel k čim lepšemu oživiljanju božičnega vzdušja v večnem mestu. Gornja slika nam kaže slovenskega rojaka, kako skupaj s predstavniki omenjenih ustanov podeljuje nagrada odlikovanja v dvorani „Protomoteca“ na Campidoglio.

† DR. VINKO VOVK

nih v CL N (Comitato di Liberazione Nazionale). Ker so slovenski in italijanski komunisti zavrnili ta predlog, so zavezniki vpostavili svojo lastno upravo, v kateri so bili zastopani le italijanski predstavniki. Slovenski in italijanski komunisti in njihove pomožne organizacije pa so proglasili popolni bojkot vsega, kar je bilo v zvezi z na novo organizirano Zavezniško vojaško upravo (ZVU).

Da bi bili v svoji borbi proti ZVU čim bolj uspešni so komunisti združili vse svoje sile v skupno organizacijo UAIS-SIAU (Unione Antifascista Italo Slava-Slovensko italijanska protifašistična unija), ki je proglasila vsakogar, ki bi sodeloval z ZVU za izdajalca, kolaboracionista ali celo fašista. Ta kratkovidna partizanska politika gotovo ni bila v korist slovenskih interesov v Trstu. Nasprotno! Na dolgi rok, je koristila le Italijanskemu nacionalizmu. Ironično, toda resnično; nekaj časa je izgledalo, da imata slovenski komunizem in italijanski nacionalizem isti cilj: oba sta skušala preprečiti organizacijo slovenske uprave in slovenskega šolstva v Slovenskem primorju pod ZVU, seveda iz različnih razlogov.

Zaradi slovensko-italijanskega komunističnega bojkota vsega, kar je bilo v zvezi z zavezniki, se je le neznan del tržaških Slovencev odločil, da bo sodeloval z ZVU in rešil za Slovence, kar se je še dalo rešiti. Ta mali krog Tržčanov se je povečal s prihodom slovenskih političnih beguncev, ki so pomagali pri organiziranju slovenskih šol, slovenskega radija in pri urejevanju dnevnika Glas zaveznikov, ki ga je izdajala ZVU.

Organizacijo slovenskega šolstva je prevzel profesor Srečko Baraga za vse slovensko ozemlje, ki je bilo zasedeno od zaveznikov. Pokojni Vovk se mu je med prvimi pridružil. Čeprav se zelo mlad je prevzel važno in zelo odgovorno mesto ravnatelja slovenske višje gimnazije in liceja v Trstu. Kmalu si je pridobil zaupanje svojih poklicnih tovarišev. S poštenim delom in jasnim programom si je s časom pridobil spoštovanje tudi pri partizanskih študentih in njihovih starših, čeprav tega takrat ali niso hoteli ali pa niso smeli javno izraziti.

Ko je bil imenovan za ravnatelja, je moral rajni dr. Vovk začeti iz nič. Treba je bilo najti šolsko poslopje in šolsko opremo, dobiti usposobljene učne moči ter privabiti učence vključ partizanskemu bojkotu. Vse to je zahtevalo mnogo intervencij in mnogo dela. Posebno težko je bilo najti slovenske profesorje. Nekaj jih je dobil med domačini, nekaj jih je prišlo iz Slovenije, precej mest pa so zasedli slovenski begunci. Končno je bilo vse pripravljeno. Stara stanovanjska hiša je bila predelana v učilnice, laboratorije, konferenčno sobo in različne pisarne. Vse je bilo zelo skromno, vendar ravnatelj Vovk je imel šolske prostore in svoj profesorski zbor. Šola se je lahko pričela, bilo pa še ni slovenskih učnih knjig. Določiti je bilo treba osebe, ki so bile pripravljene in kvalificirane, da napišejo nove učne knjige in organizirati komisijo, ki bo nadzorovala pisanje in izdajo knjig. Pri vsem tem ja igral ravnatelj Vovk zopet važno vlogo.

Sredi vsega tega dela pa napadi tržaških komunistov in njihovih glasil Primorskega dnevnika in Il Lavoratore niso prenehali. Kot že omenjeno so italijanski nacionalisti in neofašisti prav tako nasprotovali ustanovitvi in mirnemu razvoju slovenske gimnazije v Trstu. Res je, da so že pod Avstrijo obstajale v Trstu slovenske šole, toda to so bile privatne šole, ki so bile financirane z Denarjem Družbe sv. Cirila in Metodja. Šole pod zavezniki so bile organizirane v Trstu slovenske javno-pravne (državne) šole, ki so bile financirane iz javnega proračuna. To je bilo preveč za italijanske neustrpnosti, ki so mnogokrat grozili in nekajkrat tudi izvršili dejanske napade na slovensko šolska poslopja ali na pro-

fesorje, ki so tam poučevali. Tudi rajni dr. Vovk je bil deležen teh „dobrot“.

Iz vsega tega lahko razvidimo, da pokojnikov položaj ni bil lahek. Izpostavljen je bil napadom tako tržaških komunistov kakor tudi napadom italijanske desnice. Vendar dr. Vovk je vztrajal na svojem položaju in ni klonil. S tem pa je rajni Vovko doprinesel svoj delež k temu, da je bil vpostavljen važen precedens, kar se tiče slovenskega šolstva na Tržaškem. Ko je namreč Italija prevzela upravo Trsta v skladu z Londonskim sporazumom leta 1954, je morala prevzeti tudi vse slovenske šole na Tržaškem, ki so s tem postale italijanske državne šole s slovenskim učnim jezikom.

Vsi Slovenci, posebno pa Tržčani, morajo biti hvaležni dr. Vovku za vlogo, ki jo je odigral pri organiziranju slovenskega šolstva v Trstu. Sebi pa si je postavil s tem trajni spomenik v slovenski zgodovini. Danes mu bodo to vlogo priznali tudi oni slovenski rodoljubi, ki so mu iz strankarskih vidikov nasprotovali ali ga celo napadali v Primorskem dnevniku. Saj danes vsi, tudi slovenski komunisti in demokratični Italijani cenijo slovensko šolstvo v Trstu. Prvi, ker uvidevajo, da smo le vsi Slovenci, drugi, ker je tudi Italijanom in njihovi demokraciji v ponos, da ima slovenska manjšina svoje državno priznane šolstvo v slovenskem jeziku.

Pokojni Vovko se je rodil pred petdesetimi leti v St. Jurju ob južni železnici na Stajerskem. Gimnazijo je končal v Celju in se nato vpisal na filozofsko fakulteto v Ljubljani, kjer je leta 1943 diplomiral iz matematike in fizike. Kmalu zatem je odpotoval v južno Italijo da bi preje prišel v stik z zahodnimi zavezniki. Po anglo-ameriškem izkrcanju in zasedbi južne Italije je pokojni Vovko tam poučeval na italijanski gimnaziji in se tudi vpisal na komercialno fakulteto. Študij, s katerim si je pridobil doktorski naslov, je končal šele pozneje, ko je bil že v Trstu. Ko so zavezniške čete zasedle Trst 1945, se je tudi rajni Vovko preselil tja in postal ravnatelj slovenske gimnazije. Po italijanski zasedbi se je dr. Vovk preselil leta 1955 v Združene države, kjer je imel dobro službo kot matematik na raziskovalnem oddelku General Electric Company v Clevelandu, Ohio. Ze v Trstu si je pokojni Vovko želel, da bi nekoč imel svoje podjetje. V Clevelandu se mu je ta želja uresničila. Imel je svoje gradbeno podjetje.

Pred kakimi šestimi leti se je Vovko težko ponesrečil z avtom. Nikoli ni prav okrevljal. Pridružil se mu je še revmatizem. Letos za novo leto je sklenil, da se mora pozdraviti. Poleti je namenaval v Slovenijo. „Ležal bom na krmi in pil domače mleko. To me bo ozdravilo.“ Še preden pa bi odšel v staro domovino, si je hotel „pozdraviti svoj revmatizem“. Sredi januarja sta odpotovala z ženo Edo v toplo Arizono. Vendar se mu zdravje ni povrnilo. V sredo 28. januarja je umrl v Tuscon-u. Njegovo truplo je bilo prepeljano v Cleveland, kjer je imel slovenski pogreb v soboto 31. januarja. Krsto so nosili, ali držali častno spremstvo, njegovi poklicni tovariši, profesorji dr. Jože Felician, g. Vinko Lipovec, dr. Bogdan Novak, dr. Vlado Rus, g. Janez Sever, dr. Jože Suhadolc, ter Vinkovi prijatelji iz Clevelanda: gg. Stane Ferkul, Pavle Košir, Matija Lončar, inž. Bogo Sluga, dr. Martin Ščančar in Franček Toplak. Fantje in dekleta, folklorne skupine Kres, oblečeni v narodno nošo, so imeli častno stražo ob krsti. Ob grobu se je poslovil v kratkih in jedrnatih besedah od pokojnega dr. Vovka profesor Vinko Lipovec.

Prerano umrl Vovko zapuščajo soprogo Edo in dva sinčka, Marka in Leona.

Vovko, naj ti bo lahka ameriška zemlja, ki so jo vzljubil, kakor si ljubil svojo rodno Stajersko in bučači Trst.

B. Novak